

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Цапко-Піддубної Ольги Іванівни

«Механізми досягнення енергоефективності економіки країн ЦСЄ
в умовах європейської інтеграції»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

I. Актуальність теми

В умовах європейської інтеграції та беручи до уваги сучасні загальносвітові тенденції економічного розвитку країн відповідно до принципу сталості, проблема ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів набуває дедалі більшої значимості як в контексті наукового пошуку, так і в прикладному аспекті. Актуальним серед науковців є дослідження процесів досягнення оптимальної енергоефективності економіки та пошук дієвих механізмів її досягнення. Саме механізм досягнення енергоефективності економіки – це та складова політики енергоефективності, яка покликана регулювати та контролювати процеси у сфері енергоефективності, інформувати споживачів та продавців паливно-енергетичних ресурсів щодо можливості підвищення енергоефективності економічної діяльності та, відповідно, стимулювати інвестиції у енергоефективні проекти. Використання дієвих та гнучких в ринкових умовах господарювання механізмів досягнення енергоефективності економіки сприятиме досягненню економічних, екологічних та соціальних цілей розвитку країни.

Враховуючи позитивний досвід країн ЦСЄ – членів ЄС у підвищенні енергоефективності їх економік, наукове дослідження, спрямоване на: виявлення головних чинників впливу на енергоефективність економіки; дослідження характеру бар'єрів на шляху до реалізації політики енергоефективності; вивчення досвіду застосування та в результаті виокремлення оптимальних для розвитку та використання механізмів досягнення енергоефективності економіки – набуває вагомого теоретичного та прикладного значення, насамперед, для України.

Все вищезазначене засвідчує високий рівень актуальності дисертаційного дослідження Цапко-Піддубної О. І. та достатню значимість наукових результатів, отриманих у процесі його здійснення.

II. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, їх новизна, ступінь їх обґрунтованості та достовірності

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом, а також з основними положеннями наукових праць здобувача, є підставою для об'єктивного та різнобічного оцінювання теоретико-методологічних засад здійсненого наукового дослідження, а також виявлення його основних прикладних здобутків, у тім числі представлених у висновках і рекомендаціях. Вони характеризуються достатньою науковою новизною та самостійністю, відображаючи вагомий особистий внесок автора в розв'язання актуального наукового завдання із застосуванням сучасних економічних методів та інструментів.

До вагомих наукових результатів дисертації, що розглядається, слід зачислити:

- Визначення головних чинників впливу на енергоефективність економіки країн ЦСЄ. Зокрема, автором емпірично підтверджено статистично значимий позитивний вплив вступу країни у ЄС на енергоефективність економіки (с. 76, 116–117, 120–121), який своєю чергою обґрунтовано розвитком організаційно-інституційного середовища та закріпленням ринкових умов господарювання (163–164).

- Систематизацію досліджених у світовій науковій думці та існуючих на практиці механізмів досягнення енергоефективності економіки на такі групи: регулятивні норми, механізми інформаційного забезпечення, інвестиційного стимулювання, добровільні угоди та адміністративно-контролюючі механізми (с. 27-31), що дозволило конкретизувати поняття «механізм досягнення енергоефективності економіки» (с. 54).

- Визначення умови досягнення результативності політики енергоефективності, яка полягає у взаємодії ринкового механізму та державної політики досягнення енергоефективності економіки (с. 161–162). Автор зазначає, що ринкові економічно обґрунтовані ціни на паливно-енергетичні ресурси та розвиток конкурентного середовища

стимулюватимуть суб'єктів господарювання до підвищення енергоефективності їх економічної діяльності. Проте, існування окремих вад ринкового регулювання, які гальмують підвищення енергоефективності економіки, що пов'язано з існуванням певних інформаційних, інституційних та економічних бар'єрів, породжує необхідність активного використання державних механізмів досягнення енергоефективності економіки одночасно з ринковим.

- Виокремлення структурного впливу на енергоефективність економіки, який визначено як різницю між енергоємністю за наявної структури економіки та енергоємністю за визначеної оптимальної структури економіки – середньої щодо економік країн ЄС (с. 78–79). Такий підхід дозволяє визначити можливий рівень зниження енергоємності обраної країни, реалізуючи структурні зміни в напрямі оптимальної економічної структури.

- Розроблення рекомендацій щодо активізації процесів підвищення енергоефективності економіки України, які передбачають використання визначених та систематизованих автором механізмів досягнення енергоефективності на посилення позитивного та мінімізації негативного впливу досліджуваних чинників (с. 127-128), а також – на подолання бар'єрів економічного, інформаційного та інституційного характеру в процесі реалізації політики енергоефективності (с. 151, 153-157).

III. Взаємозв'язок роботи з науковими темами і планами, повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри міжнародного економічного аналізу та фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка за темами «Формування структури та ринків капіталу в постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи» (номер державної реєстрації 0107U007426), «Дослідження механізмів інституційних змін та інституційного середовища економічного розвитку в країнах Центральної та Східної Європи» (номер державної реєстрації 0110U003149), а також «Дослідження проблеми вибору та формування траєкторії економічного розвитку держав в умовах їх значної торговельної та фінансової відкритості» (номер державної реєстрації 0113U000869), в межах яких автором запропоновано інституційні механізми

сталого розвитку країн з точки зору енерговикористання, розроблено та запропоновано використання певних механізмів щодо подолання бар'єрів на шляху до інвестування у сферу енергоефективності.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в 11 наукових працях, з них – 8 у фахових спеціалізованих виданнях, включаючи публікацію у науковому фаховому виданні іноземної держави та публікацію у виданні, включеному до наукометричних баз, 3 – у збірниках тез доповідей міжнародних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,7 друк. арк.

Зміст автореферату відображає структуру і зміст дисертаційної роботи.

IV. Практична значимість отриманих результатів дослідження

Основні наукові положення, висновки й рекомендації дисертаційного дослідження Цапко-Піддубної О.І. доповідались та отримали схвалення на одній міжнародній та трьох університетських науково-практичних конференціях, зокрема: Звітній науковій конференції Львівського національного університету ім. І. Франка за 2008 р. (м. Львів, 6 –9 лютого 2009 р.); Звітній науковій конференції Львівського національного університету ім. І. Франка за 2009 р. (м. Львів, 5 – 8 лютого 2010 р.); Звітній науковій конференції Львівського національного університету ім. І. Франка за 2010 р. (м. Львів, 8 – 9 лютого 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференція «Сучасні проблеми та механізми фінансового управління» (м. Харків, 12-13 грудня 2013 р.).

Рекомендації та пропозиції, що містяться в дисертації, використано в практичній діяльності департаменту економічного розвитку, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації (довідка №1/ 43 – 2436 від 04. 06. 2015 р.) під час підготовки аналітичних і програмних документів.

Результати дослідження також використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні лекцій, семінарів і в науково-методичному забезпеченні таких дисциплін як «Міжнародний економічний аналіз», «Фінанси та економічне зростання держав», а також дисциплін спеціалізації «Економіка ЄС» (довідка № 2489 – Н від 02. 06. 2015 р.).

V. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Слід зазначити, що робота містить окремі положення, які можуть слугувати підставою для дискусії.

1. В ході встановлення впливу особливостей структури економічної системи на енергоефективність економіки запропоновано визначати оптимальну структуру економіки як середню по країнах ЄС (с. 77-80). Не заперечуючи принципово щодо зазначеного підходу, вважаємо за доцільне конкретизувати та, можливо, обмежувати кількість країн, економічна структура яких прийнята в якості еталонного значення для країн, що досліджується. Критеріями такого розмежування можуть бути ключові макроекономічні показники, що засвідчують подібність економічної структури країн, що порівнюються.

2. В дисертаційній роботі запропоновано розроблену автором класифікацію механізмів досягнення енергоефективності економіки (с. 25-28, рис. 1.1, с. 27). Між тим, на наш погляд складові такого механізму визначені не зовсім повно. Так, в авторському трактуванні досить детально представлені система забезпечення механізму досягнення енергоефективності економіки через сукупність заходів регуляторного впливу, інформаційного забезпечення, інвестиційного стимулювання тощо. Між тим, слід було визначити складові цільової та функціональної підсистем механізму, що досліджується.

3. На основі визначення чинників впливу на енергоємність економік країн ЦСЄ (с. 115-126, додатки А, Б), автором було зроблено висновки щодо пріоритету вступу до ЄС як головного чинника впливу на енергоефективність відповідних економічних систем; однозначної необхідності мінімізації промислового сектора в країнах для досягнення поставленої мети (с. 126-127). На наш погляд, такі висновки виглядають надто спрощеними. Слід зважати на першочергові зміни інституціонального забезпечення економічного розвитку країн, що ставлять метою національного розвитку як економічне зростання, так і підвищення енергоефективності. В такому випадку необхідною умовою соціально-економічного поступу країн є якісні перетворення інституціонального характеру, що в результаті може привести до зближення з ЄС. Також слід розмежовувати галузі та сектори економіки за рівнем їх технологічності. Високотехнологічні промислові сектори потребують розвитку

та підтримки, оскільки вони залишаються осередком НТП, формують сучасну модель міжнародної конкурентоспроможності національної економіки.

4. В дисертаційній роботі (с. 142-143) систематизовані автором інструменти стимулювання енергетичної ефективності економік, що потребує відповідного уточнення назви таблиці 3.8. Розглянуті складові механізму інвестиційного стимулювання запропоновані в якості доцільних для використання в Україні. З огляду на слушність зазначеного підходу, слід було б конкретизувати можливість використання зазначених заходів, принаймні ключових з них, в контексті сучасної політики реформування та децентралізації управління.

5. Окремі положення дисертаційної роботи мають декларативний характер. Так, розроблені автором напрями вдосконалення енергетичної ефективності економіки України в умовах інтеграції до ЄС потребують уточнення в розрізі конкретних інструментів економічної політики держави та їх очікуваної ефективності їх застосування. Це суттєво підвищило б рівень доказової сили авторських пропозицій.

Проте, зазначені недоліки не чинять суттєвого впливу на достатньо високий науковий рівень дисертаційної роботи, поданої до захисту.

VI. Відповідність дисертації вимогам Положення про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань України та інших нормативних актів ВАК України

Незважаючи на деякі дискусійні положення, які істотно не впливають на загальну позитиву оцінку дисертаційної роботи, доцільно відмітити, що дисертаційна робота Цапко-Піддубної Ольги Іванівни «Механізми досягнення енергоефективності економіки країн ЦСЄ в умовах європейської інтеграції» є самостійною завершеною науковою працею, а отримані нові науково-обґрунтовані результати в сукупності сприяють розв'язанню конкретного науково-практичного завдання: виявлення оптимальних для розвитку та використання механізмів з метою підвищення енергоефективності економіки країн Центральної та Східної Європи в умовах переходу до ринкових умов господарювання та у контексті європейської інтеграції.

Зміст дисертації відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети дослідження.

Таким чином, за формальними та змістовними ознаками дисертація та автореферат дисертаційної роботи Цапко-Піддубної Ольги Іванівни відповідають вимогам чинного Положення про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань України.

VII. Загальний висновок

Дисертація Цапко-Піддубної Ольги Іванівни «Механізми досягнення енергоефективності економіки країн ЦСЄ в умовах європейської інтеграції», є завершеною самостійною науковою працею, в якій вирішено важливу наукову задачу – визначено оптимальні для розвитку та використання механізми досягнення енергоефективності економіки в країнах Центральної та Східної Європи та розроблено практичні рекомендації щодо формування політики активізації процесів підвищення енергоефективності економіки.

Дисертаційна робота «Механізми досягнення енергоефективності економіки країн ЦСЄ в умовах європейської інтеграції» відповідає вимогам п. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор – Цапко-Піддубна Ольга Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки
та бізнесу Черкаського
державного технологічного університету

Л.О. Петкова

В. о. вченого секретаря
Черкаського державного
технологічного університету
к.е.н., доцент

Н.Ю. Лега